

ЖЕНСКИ СВЕТ.

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

ВЛАСНИК :

ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ
АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

ИЗЛАЗИ :

СВАКОГ 1. ДАНА У МЕСЕЦУ НА ЦЕЛОМ ТАБАКУ.

Цена је годишња 1 фор.; за Србију 2½ динара.

Рукописи и претплата шаљу се на уредништво.

КОНГРЕС ЖЕНСКИЊА.

Кад би по нашим приликама судили, мислили би да је у целом свету женскиње забављено у оном кругу у коме је одрасло, дакле у породици; мислили би да девојка док не одрасте за удају, да проводи код својих родитеља у уском домаћем кругу, у миру и тишини, која се само кад и кад прекида полагањем какве забаве, догађајем, који је после од трајног утиска у души девојачкој. Кад би велимо по нашим приликама судили, мислили би да се уда-те жене свуда баве својом кућом, васпитавањем своје деце и највише добротворним радом у уском деловању које добротворне задруге.

Но као што онај што стоји на обали морској и гледа мирну површину мора, како лаки таласи заплускују обалу, па отуд изводи да је море свуда тако глатко, а и не сања каквих грдних таласа има гдегод на другом месту где је бура, тако и ми ако меримо по нашим приликама, нећемо ни слутити, како се у осталом свету женскиње покренуло, да извојује себи и бољи правни положај и већу самосталност у човечијем друштву.

О томе таласању могла би се дебела књига написати, кад би хтели да наш жен-

ски свет упознамо, како се удружују и како раде женскиње у другим државама у целој свету.

Но ми ћемо овом приликом да овде изнесемо само два момента из тога рада, и то један чији је делокруг на мањи простор скучен и један који се односи тако рећи на читав свет. Један је од значаја помесног, а други је од значаја међународног.

У току септембра месеца о. г. био је у Женеви у Швајцарској конгрес женскиња. У Швајцарској дуго нису хтели ни да чују о женском питању, а тамо су и иначе врло закопчани за оно што са стране долази. Тим је важнији овај одржани конгрес у такој држави, која баш не мари за новине. Тамо су од скоро и почеле женске тај покрет, нема ни 5 година од кад раде, па су их изнајпре исмевали, и правили рђаву шалу са еманципованим женскињама, али су ето оне ипак својом издржљивошћу до конгреса дотерале. Поглавито се овај конгрес бавио питањем о васпитавању младежи, као што је то председник конгреса у своме говору и означио као задатак тога скупа, и рекао да женске треба да се окану тражити своја полити-

чка права, јер ће иначе изгубити симпатије у народу. Таки су Швајцарци! Не мари он да му је женскиња доктор и адвокат, а баш се тамо поглавито и уче женскиње, које се на те струке одале.

Вредно је прибележити неке важније говоре са тога скупа. При расправи о школовању деце изразио се је један управљајући учитељ из Берна за заједничко школовање мушке и женске деце, и то све до универзитета. У томе не налази никакве опасности, јер вели, навикну се на заједницу и на озбиљан рад. Тако само могу женскиње једнако образовање са мушкима добити. Јер ако се засебне женске гимназије отворе, онда ће родитељи своју женску децу више из моде тамо давати да се уче, не обзирајући се на њину способност ни на њихову вољу.

Други опет професор из Базела је био сасвим противних назора, са којима је и на самом скупу продрео, јер је и скуп тога мњења био. Он вели да се деца могу само до 12 година школовати заједно, али после тога не. Женска деца, која се после тих година највише телесно развијају, не смеју остати и на даље са мушком децом заједнички, да чују њихове разговоре, са којих би своју најдражу врлину изгубили. То говори на основу свог искуства од скоро 50 година. О вишем образовању женскиња вели, да исте треба да се васпитавају истина за кућу, али треба да се спреме и за неки позив, или како би ми рекли, треба нешто и да сврше. Због кућевног образовања треба у вишим женским школама да има течајева за педагогију, науку о здрављу и неговању у болести и кућарству. Позив за који треба прво да се женскиње спремају, то је учитељички позив. С тога оне и треба да се постављају у нижим разредима. Осим тога су оне способне за лекарску, фармацеутску или хемичарску службу. Спремање за велику школу треба код њих да почне тек од 15 године, а да траје најмање 4 године, и да се озбиљно и ваљано спреме.

На поље трговине и индустрије треба такођер да се пусте женске, јер су за то тако исто способне као и мушки, а ти су позиви као и други само средства човечјој култури, те ни најмање не сметају жен-

скињу у испуњавању свога задатка у човечјем друштву.

Хармонично удешен брак је најлепши одношај мушког спрема женске, али на жалост данас се више не може казати да је то и позив женин, јер данас више од половине женских остају неудате, те тако више од половине женских нису сачуване можда и од нужде. Женскињу треба толико слободе оставити у решавању њене судбе, да се може предомислити, хоће ли ступити у брак, или ће да остане не удата, те за овај случај треба ју спремањем за позив какав обезбедити.

Даље се на овом скупу забављало и правним положајем жене у браку, као и уређивањем насљедствених одношаја.

То је био рад овог женског скупа у Женеву у Швајцарској.

Од много ширег значаја је онај међу народни конгрес женскиња, који се такођер сад септембра месеца (на Малу Госпођу) састао у Берлину и који је више дана трајао. Учесница је било са свију страна света, и то све учесница таквих, чија се имена нису сада први пут чула.

Конгрес је отворила Лина Моргенстернова (позната од њеног оснивања народних кујна у Берлину) са пуно поетичном добродошлицом, за који поздрав истина пакосни новинари веле, да су му стихови „mehr gut gemeint, als gut gemacht“ били, али је после поздрава лепо развила програм рада конгреског.

На конгресу том било је с почетка икупљено преко 500 чланица са свију страна света, а при крају се тај број и удвостручио. Поједине заступнице су држале или говоре при расправљању, или су држале предавања пред скупом.

Из говора једне женскиње из Копенхагена (Данска) дознајемо, да се женскиње тамо принушта свима позивима само не може бити адвокат ни предикатор.

Шлезингер Екштајнова износи зашто је 1896. год. у Бечу створена општа аустријска женска задруга. Вели како се то друштво морало борити против женских предрасуда и себичности. Особито је напала жестоко професора Албертија због његове изјаве што је написао, да женске нису способне за изучавање медицине и да нису

за лекарску праксу. Тужи се како су женскиње и писаним и неписаним законима запостављене, тек у ретким случајевима дођу до сазнавања њиховог недостојног положаја. Женски покрет и конгреси имају баш ту циљ да то сазнавање не буде изузетак, већ да постане опште.

Од предавања која су том приликом држана спомињемо да је држала гђа др. Голдшмитова из Лајпцига предавање о Фребловим забавиштима; гђа Еј (Еу) о женскињу у Португалији, па вели, да тамо управо и нема женског покрета, па се тужи на слабо образовање средњег и нижег сталежа. Гђа Крајевска из Босне држала је предавање о њеном деловању као лекар у Босни.

Без сумње је најзанимљивије предавање било оно, што је одржао др. Спенер о начину како се женске носе или о женској ношњи. Све говорнице, које су у расправи учествовале изразили се против садашње ношње, за коју је предавач врло духовито казао: „Die Frauenkleidung ist noch ein bedeutsames Hinderniss für die Bewegung der Frau in der Frauenbewegung.“ Он вели, да сво женско одело како је сад, не ваља. Јер, вели, хаљина смета ногама при ходу и купи прашину по сокаку. Хаљина би требала да је 10 cm високо од земље. За доље сукње, вели, да су измишљење у XVI столећу само због тога, да тело изгледа пуније, а за корзет је узео слику, и на њој показао како је штодљив по здравље. Терет сукања још га већма сужава. Садашње покољење са својим ослабљеним леђним мишићима још ће морати носити корзет, али телесним вежбањем и јачањем ће постати он излишан. И кошуља не ваља, већ препоручује енглеску комбиацију. Оштро је осуђивао и високе штикле, као и фризуре, особито увијање шишака са угрејаним гвожђем. На глави би ваљало носити прост мек шешир од филца, или шешир који има форму капе. Игле у коси, плајери, разни неспретни огртачи, све је добро исчибукао. Његово предавање било је бурним допадањем примљено.

Од осталих предавања спомињемо још гђцу др. медицине Маргарету Мелик Бегларјанц из Тифлиса, која вели да у Тифлису имаде 120 женских, које се уче које на универзитету, које на гимназији. Гђа

Нентвиховица из Будимпеште држала је предавање о учењу женског ручног рада у Угарској.

Гђа Сера Преле говорила је такођер о женској ношњи и оделу и рекла је, да садашње женско одело није ни практично, ни здраво, а ни лепо. На женској хаљини се већ види како женска не уме сама себи да помогне, види се њена зависност. Један јој је лекар рекао, да он не верује све дотле у еманципацију женскиња, докле год мора женска шепртљити да нађе свој џеп. Мушка ношња је много практичнија, али није ни лепа ни естетична, зато се и ново женско одело не сме управљати по мушком оделу. Женски костим који имају оне што јаше на точку (бициклисте) тај је сасвим практичан и има „шика“, само штета што је кројен за корзет. Највећма би одговарало, и најздравији крој одела би био тако звани „Königin Louisen Tracht“ наравно не деколетирано. Препоручује да се установи једна радња кројачка, која би разним пробама пронашла најзгодније одело за женске.

Код ове теме било је највише говора и најразноврснијих предлога. Тако је предлагано да се оснује међународно друштво женскиња, које би се обвезале, да ће ту нову ношњу носити. Друге би опет хтеле, да се за ношњу задобију глумице, па ће је с позорнице одмах примити друге госпође.

Како се добро знају!

После овога се прешло на расправљање питања о женским раделицама. Шлезингер Екштајнова упознаје конгрес са закључцима оне анкетне комисије, која је пролетос у Бечу расправљала то питање. Говорила је о поправљању положаја женске раделице. После је једна Енглескиња говорила о савезу женских раделица у Енглеској, који постоји већ 23 године, али није показао бог зна каква успеха. Држи, да би требале женске да се придруже мушким радничким друштвима из њихове врсте рада, јер ће се тако и оне већма заузимати, и неће бити као до сад немоћне. Женске треба да се окупу већ једном, да гледе свој спас и ухљебљење једино у браку, јер је томе време већ давно прошло. (То важи наравно за запад, код нас фала Богу још није тако.)

Најоштрије је говорила гђа Браун и жестоко нападала на то, што се овде место

женског питања расправља „питање дама“. Осуђивала је оне које се задовољавају тиме да делају на каквој добротворној установи. Како је сам говор био оштар, тако су га оштро и одбили.

Сасвим је другчије говорила лепа Талијанка дотореса Монтесори, први талијански женски лекар, чија лепота је у толико већма упадала у очи, што се у њеној околини баш слабо и налазила. Новине је описују као младу, љупку; кад говори, говори тихо, у говору свом поцрвени кад говори о стварима које произлазе из бедног стања раделица, које као лекар не може да прећути; износи статистичке податке, описује оне бедне раделичке станове, који су извор заразе и болести.

Расправљано је и питање о положају женских трговачких помоћника, а говорила је у тој ствари гђа Херманова, која је управитељка берлинског завода за подпомагање женских трговачких помоћника, које друштво броји преко 10 хиљада чланова. Вели, да женски трговачки помоћници нису довољно сачувани ни у радњама, и жели да се закон боље побрине о томе, како ће заштитити женску, која је упућена да само својим радом заслужује свој хлеб. Њено предавање било је одушевљено примљено.

Ма да се већ по начину одевања чланица овог конгреса видело, да то нису оне, које на сва уста проповедају велику еманципацију женскиња, већ да су то обичне жене грађанске и домаћице, ипак у почетку нису баш били гледаоци и слушаоци здраво одушевљени за овај конгрес. Но интересовање је све већма расло, што се расправљање на скупу овом све већма крају приближавало, тако, да последњих дана, и за време последњих састанака је био овај конгрес женскиња тако познат у Берлину, да се ни о чем другом није ни говорило, већ све о њему. Ако је у жељезнички коли, било то што коњи вуку, или што иде преко сокака и кућа горе, ако је у пиварама, гостионицама, свуда у друштвима ни о чем другом већ све о томе конгресу, о женскињама, које су се говорима истицале, и које су вође конгреса.

Последњих дана је расправљано још о

добротворним установама, о дворењу болесника, о умерености, и напоследку, о правном положају женскиња. Ту је опет било жестоких говора и претераних захтева, које скуп овај није хтео примити. Гђа Фридеманова говорила је о добротворном раду њенога друштва; како госпође и девојке иду у станове бедних и сиромашних, па их подпомажу делом и саветом, како им децу изводе у шетњу те их поучавају. Указала је и на то, од каквог су васпитног значаја добротворне задруге, особито за младе девојке, које сад више не говоре само о моди и позоришту, или ако су баш врло изображене о Ибзену, већ могу и о озбиљним стварима да разговарају. А поглед на сиротињу чини их саме скромнијима и задовољнијима са њиховим положајем.

Енглескиња Georgine Hill заказала је била предавање о неговању болесника али је место ње отац њен предавање одржао. Рекао је да у Енглеској још од пре 20 година намештају већ женеке за тусторе сиротој деци. То се допало, и многе су чланице говориле за то, да се то свуда прими. Из осталих предавања се видело, да женске имају највише поља слободног у Данској и Норвешкој.

Американка Lockwood испоручује поздраве конгресу од 1750 американских женских друштава, те поносито разлаже напредак које су женскиње у северо-американским сједињеним државама учиниле. Американка, вели она, има бирачко право, и може свако звање обављати. У држави Colorado су три женскиње у државном савету, у Kansas пак је једна женска градоначелник, а више њих су судије. Радује се што овде на конгресу види, да су неке женскиње журналисткиње. Свој говор завршује овим речма: „Жена је као главни ослонац породице у једно и главни ослонац државе; али само као слободна мати може однеговати слободан подмладак.“

Конгрес овај завршен је 26. септембра. Одлуке нису никакве донешене, јер је цел овога конгреса и била само та, да се види, докле је доспело у свима државама кретање женскиња.

Оволико смо по извештајима горњих новина донели о овим конгресима женски-

ња, држећи да ће и наше женскиње интересовати да чују како у великом свету струји женско питање. Што код нас

Нови Сад.

женскиње имају други положај и што немају нужде да се старају саме за своје питање, ми велимо још и боље.

ЛА—.

У М Е Т Н О С Т И.

(ИЗ ДЕЛА В. А. АМБРОЗА „ГРАНИЦЕ МУЗИКЕ И ПОЈЕЗИЈЕ.“ СТУДИЈА О ЕСТЕТИЦИ ТОНА).

Сликарски воле приказивати Музе не појединце него у лепо заплетеној групи. Тако и свако, ко хоће да испита одношај музике према појезији, ваља да погледа на сав низ лепих уметности, на њихов одношај једне према другој, на додирне им тачке и непрестани им развој, а нарочито ваља да испита, где у сваке уметности треба тражити оно формално, где треба тражити идејални моменат. Но пре свега ваља се сетити, да животни етир свију уметности сачињава појезија, баш онај идејални моменат, који преображава, и да нам се појезија најзад јавља као засебна самостална уметност — од прилике исто тако, као што философија не само да је темељ свима појединим наукама, него се јавља и сама за себе као опредељена наука.

Архитектура је уметност, која је највише везана за материју.

Крај суровога отпора, или боље рекавши крај тромости, коју материја на супрот ставља кад је човек хоће да одухови, треба архитектури, а да би извела своје идеје, сарамерно највећи занатски апарат и ту с највећим трудом ваља обрадити материјални супстрат.

Ту морају помагати многе потчињене снаге, проста умешност каменарева, зидарева мора притећи у помоћ уметничкој идеји архитектинској, шта више архитекта само даје ту идеју, мисао целога, а оне се потчињене снаге крећу, да ту његову мисао остваре материјално, да је човек може видети и опипати; архитекта сам тешко да ће се латити да и он што уради кад се изводи намерно дело. Но ту највећма залази у закутак личност уметникова према делу. Карактеристично је, да свет поуздано не познаје онога, ко је саградио дом у Келну; спомене ли пак човек Фидију, одмах се свако сети олимп-

скога Зевса, а кад спомене Иктина, Каликрата, Мнесикла, можда ће се и образован човек морати тек сећати, који је од њих саздао Партенон а који Пропилеје. Извежбан поглед свакако ће из архитектонског дела са свим изнаћи веће или мање разумевање облика и размера, већи или мањи смисао за лепоту, којег је било у архитекте. Но у главном личи дорски или ијонски храм, готски дом мање више сваком другом те врсте и ту се више гледа на уметнички развој целога грађевинског стила као принципа, него на извођење принципа у појединим одређеним случајевима. Дата материја (као што је н. пр. у епу, у драми и т. д. песнику пружена да је окује у уметнички облик) отпада код архитектуре са свим; не можемо питати, шта овај или онај храм или дом значи — он ништа не приказује — он је просто храм, дом. Материја не тражи овде од уметника ништа, до ли да јој даде лепих облика, у којима јасно да се изрази архитектонска идеја. Целокупни утедај архитектонскога дела даће се дакле увек свести само на врло опште категорије, на категорије угоде — величанствености. Смер зграде не стоји у осталом са његовим уметничким облицима у неразводно унутрашњој свези — могла би се у Тезејону са свим лепо служити хришћанска служба, но н. пр. белведерски Аполон никако се не би дао ставити на хришћански олтар. Да грчки храм исказује лепо задовољство Јелина у саму себи, а византиско кубе и готски дом — дижући се к небу — јасно изражавају дух хришћанства који тежи горе над све што је земаљско; да је грчки храм са својим стубовником свуд унаоколо управо само дом за бога, који је онде у кипу приказан, а унутрашњост му није за народ, а да византиска црква и готски дом

са својим широким вратима немим каменим језиком зове унутра и чисто кличе: *Ходите сви амо, које тишти невоља и јад!* — то су већ давнашње истине. Дотле дакле и не даље иде архитектура ван празне лепе игре облицима.

Тик уз архитектуру стоји пластика. И она још мора савлађивати сурову материју, но куд и камо мање него архитектура. И овде ће помоћник тек из необличног грумена изударати најоштрије облике, но онда ће сам уметник доћи са длетом па ће нам пред очи најзад у потпуно лепу облику изнети бога или проја.

„Дата материја“ добиће овде већ више важности. Свакако ћемо оног седећивог лава пред арсеналом у Млечима са најпотпунијим задовољством гледати а не ћемо се питати, је ли то немејски или који други славни или неславни лав; као што је мало час речено: „*црква је црква*“, тако ћемо за кип лепа момка рећи само да је кип лепа момка. Но у Зевсу, у Ираклију и т. д. већ нам се јављају са свим одређено означене личности, па све да Зевс и не ради ништа друго до само да седи на престољу мирно и мајестетично, а Ираклије да се само наслонио на свој буздован. Но још више: можемо Нијобине синове видети како беже, како су погођени, како умиру, можемо Лаокоона спазити како су га змије обавиле — дакле одређена лица у одређеној драмској ситуацији — шта више ћемо за такав правац већ ставити веома одређено мерило, н. пр. замерићемо, ако ко за познату групу варвара у Вили Лудовизи хоће да су то Пет и Арија — не из спољашњих разлога историске традиције, која је скопчана с тим уметничким делом, него из унутрашњих разлога, који нам постају јасни, чим погледамо у уметничко дело.

У пластици већ стајемо пред човеков лик, који у кипу пред нама стоји тако, да га са свију страна можемо запазити; но видимо му и духовно морално биће, које је идејално леп облик приказао те је јасно.

Не треба тек доказивати, да нам се овде личност уметникова његовим уметничким делом већ много јасније очитује, него што је то код архитектуре.

Још већма је то случај код сликарства, где духовни салик Чимабуа, Фијесо-

леса, Рафајила Санџија, Буонаротија — да, мал те не и телесни им салик уз то — с великом одређеношћу можемо опртати, пошто им видимо дела, па све да Базари није писао, све да нам сопствена уметност тих мајстора није сачувала њихове црте. И сликарство је везано за материју, но још мање него пластика. Занатлиски извежбани помоћник отпада овде са свим; не само ум сликарев, него и његова рука ствара овде све од почетка до краја. „Дата материја“ прогурује се овде још већма напред; са свим природно питање кад човек погледати слику (а и најобичније) гласи: *шта приказује слика?* Кад Тиџијан ствара чисто апстрактне ликове женске лепоте, назива их, бар кад нема бољег имена, *Венерам*. Но тако цигло излагање лепих облика само изузетно вреди нешто; тражи се карактер, душевни израз; пита се, како се зову ликови, које је сликар изнео нам пред очи; хоћемо да нас уздигне, или да нас гане, или да нас наведе на смеј; једном речи, стављамо већ врло одређене специјалне захтеве, па чак и код салика лица, које ни мало не познајемо.

Овде дакле лепи телесни облици већ се повлаче у закутак испред морално духовнога бића. Не можемо до душе обрнути Тиџијанову Венеру, да јој видимо и леђа, но за то велику важност добија лице, које се код пластике може држати само у некој идејалној општости. Лице, по познатој изреци, постаје огледало душе и добија индивидуалне, одређене црте. Душевно морални елеменат добија у сликарству такву важност а да тај елеменат изрази, има таквих средстава, да га може са свим оделити од човечјег лика па га пренети на мртве ствари. Крајолик је у ствари расположајна слика те тако међу крајоликарством и музиком има чудно сродство. О модерним крајевима је то јасно: туровно-величанствене слике норвешких партија, сумрак са својим обрисима, којих нестаје сановно, чаровне ноћи са месечином, сјајни жар сунчев у приказима јужних крајева, све то буди у гледаоца врло различне и особене расположаје. Чак је и тако звани класички крајолик, који је у првој линији смерао конвенцијоналне облике, ишао за пројским или идилским смеровима, расположајна сли-

ка, дабогме за много мање разноврстан расположејни обим. Кад је Хакерт рекао, да насликан крај, ако хоће да је добар, мора у гледаоца изазвати жељу, да се по њему прошета, то тим није мишљено баш ништа друго. Није ли архитектурна слика ништа друго до перспективно и иначе погођен приказ какве зграде, то је онда са свим проста косморамна слика. И ту гледалац тражи расположејну слику, као и код крајева. И животињска слика мора или износити аналогije човеџих стања, или мора приказивати одношаје животиња према човеку. Ваља се само сетити погођених малих животињских драма и идила од Еберла, Фолца, Гауермана и др.

Већ у сликарству видимо да је материјалан елеменат здраво бачен у закутак, а душевно-морално биће човеково са свим излази напред, по код појезије нестане материје са свим. Илијада остаје оно, што јесте, било да је рапсод рецитије, било да је Писистрат исписује словима да вечито остане. Човеџи лик најзад ту са свим нестане; у појезији не може ни наћи другог израза, до ли јадан опис, који апелује на сликарску фантазију читаочеву; морално-душевни елеменат пак постаје овде искључиви предмет, било да се исказује ап-

страктно преко приказа, који изазивају расположејаје или су разумљиво схвативи општи прикази, било преко медија дате материје (н. пр. приказ каква догађаја из времена старих Римљана). Песник се са свим изједначи са својим спевом, и најобјективнији, као Омир или Гете, и сваки онај, који, као Жан Пол или Хајне, свугде свесно и намерно меша своју личност. Тако се могу са свим разложити оне познате Гетове изреке: „Свака права песма мора бити пригодна песма“ и „ја сам се песмама ослободио досадна душевна стања“.

Музика је с једне стране архитектонско-формална уметност, с друге стране уметност појетичних идеја. Архитектонски облик и појетична идеја морају у њој једна кроз другу продрети; оно истина да један или други елеменат може више или мање одређивати. Музика је мање материјална него и само сликарство, но материјалнија је него појезија, која је са свим без материје. Телесни медијум музике јесте зрачни талас, који дође у вибрацију, за свакидашње посматрање дабогме материјал, који изгледа да је једнак нули, но за физичара има своју пуну реалност. У њој је најзад личност њена творца уметнички проширена, дакле му је душевна слика.

РУСКИ ЖЕНСКИ РАДОВИ

Од времена високо-образоване кнегиње Дашков, председнице петроградске академије наука за владе Катарине II па до данашњег дана, остао је уплив женскиња на руски културни живот непознат. Око половине нашега века наша је наука и вештина у Русији своју ревносну поборницу у духовитој великој кнегињи Јелени, супрузи најмлађег брата цара Николе I. а данас има одличан ред руских жена, које су себи стекле имена на разним гранама културе. Грофица Прасковја Уваров, председница руског археолошког друштва у Москви, јесте једна од најпаметних и најнаученијих европских жена. У болницама ради великих број женских лекара, неке као помоћнице, а неке самостално, нарочито у провинцијама; у статистичким службама наилазимо на женске чиновнике, тако исто у пошти и телеграфу; учитељска места у женским гимна-

зијама заузимају махом женскиње, које или поучавају или пазе на ученице и друге наставнике, Александрином женском гимназијом у Петрограду управља женска Татијана Семечкин; госпођа Еврејеов, која је студирала у Лајпцигу, прославила се је својим правничким списима, а госпођа Софија Давидов, којој се приписују велике заслуге за сеоску домаћу радност, постала је чиновником у државном министарству.

Најсјајније успехе постигле су женске лепим вештинама: књижевнице Марко Вовчок, Надежда Квошткинскаја, Марија Крестовскаја и Олга Шапира познате су и код нас као красне реалистичне приповедачице; тако исто и преминула велика математичарка и списатељка Соња Ковалевска и даровита сликарка и списатељка Марија Башкирцев, која је врло млада умрла. Као духовите и способне новинарке познате су данас

од Рускиња госпођа Новикова у Лондону, госпођа Маку-Гахан у Њујорку, госпођа Каироф, дописница „Голоса“ у последњем руско-турском рату, госпођа Сокалева, редакторка „Московски листок“, и Елза од Шабелски, берлинска дописница „Новоје Времја“. Исто такав успех показују руске жене у музици а нарочито у сликарењу и вајарству, који су већ давно постали занати оба пола а које живо потпомажу руска држава и многа разна друштва. Женске у Петрограду смеју бесплатно да уче у сликарској академији, смеју да конкуришу великим државним наградама и могу да постану редовни чланови академије. Многе од њих стекле су већ велики вештачки глас; тако н. пр. вајаркиња Полонскаја сликарка силуета Бем, илустраторка Самокиш и петроградске сликарке Пелагеја (Паулина) од Куриар, бароница Пален и баронеса Врангел, које су и на немачкој изложби добро познате гошће.

Државна брига, уплив цртачких школа и благотворно дејство индустријских школа, (ткачке и клеplerске) знатно су се истакли на овогодишњој руској изложби у Нижњем — Новгороду, која је стварала ванредан преглед свију вештина и заната, као и опште женске радности у Русији. Са обзиром на ову женску радност, главни комесар Тимирјасеф и главна државна управа изложбе, која је у рукама једне комисије под министром финансија Вите и заслужним директором Коваљевским, изабрали су и једну жену за комесара изложбе и то већ спомнуту сликарку Паулину од Куриар. Врло је интересантно посматрати, како се женски дух у различитим вештачко занатским гранама кре-

Београд

ће и како почиње мало помало да развија своју снагу. Прво у књиговеству, дрводељству, у израђивању и пресликавању лакиратих дрвених предмета, у ткању ћилимова, у белом везу, у фабрикацији клепованих и шивених чипака и. т. д. Веома су оригинални образци, који долазе за употребу ручног веза; док Великорускиње са великом лубавну узимљу за образце пилиће, патке и другу домаћу пернаву живину, дотле се фантазија Малоруских сељанака пружа на биљно царство, на природне слике из разних доба године и др. На супрот овој првобитној примитивности, која произлази из неукусног састављања боја нешколованих сељанака, многобројни предмети, које су изложиле различите земалске радничке школе, девојачке гимназије, петроградска чипкарска школа и. т. д. дају одмах познати лепо образован укус, и већина ових женских радова сме се с правом обележити као доиста вештачки производ.

И на овом напредку, поред великих вештачко занатских школа у Петрограду и Москви дејствовале су отмене жене: кнегиња Урусиф, која већ више година ради на подизању сеоске индустрије, госпођа Наталија Шабелскаја, шири народне обрасце за чипке и вез у добрим репродукцијама, грофица Бобринскаја, подигла је једну радионицу за радове са иглом, кнегиња Верловскаја, издала је интересантну збирку староруских образаца. и. т. д. Тако овој самостални и неуморни женски рад у Русији, у варошима као и у селима, доприноси томе, да уздиже занатски и вештачки полет а тиме и општи културни живот народни.

К. Х.

РАД ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

Новосаткиња.

Одбор добротворне задруге Српкиња Новосаткиња имао је своју редовну седницу 28. августа (9. септ.) о. г. под председништвом своје начелнице гђе Јулке Радвановићке.

У овој седници додељена је месечна припомоћ од 5 ф. за ову школ. 1896-7. г. приправници Софији Савићевој: а ученици трговачког курса Марији Хиртовој и приправници забавишне школе Исидори Сте-

ријиној дата је припомоћ за ову школ. годину од 25 ф. на једанпут, а приправници сомборске учитељске школе Марији Ђирићевој дато је у име путна трошка 10 ф. Досадањим питомицама и приправницама сомборским: Евици Павковићевој, Марији Шилићевој, Марији Јовановићевој и Софији Продановићевој продужиће се припомоћ од 5 ф. месечно и за ову школ. 1896-7. г.

Како је досадања друштвена забавиља гђица Даринка Калићева изабрана за учитељицу на овдашњим салашима Клиси: то

је поднела оставку на забавиљској дужности, и одбор је наредио, да се на њено место стечај распише на четири недеље дана, а и до избора нове забавиље поставио је за привремену забавиљу гђицу Катицу Максимовићеву свршену забавиљу одавде.

Перовођа извештава, да је на молбу уредника календара „Српкиње“ издао табеларни изказ о задрузи овој, да се штампа у истом календару, што је узето на одобравајуће знање.

У истој седници решио је одбор, да приреди 9. (21.) новембра о. г. венчић с игранком у корист друштвене благајне.

Задружни одбор састао се поново у седницу 5. октобра п. р. у којој је решио да се ванредна скупштина сазове за дан 6. (18) октобра у 2 сата после подне, ради избора забавиље. Осим тога је решио да одустане од приређивања венчића као што је био намерио, већ је решио, да 9. (21) новембра приреди базар. Још је председница г. Јулка Радовановићка известила одбор, да је

калочки архиепископ, преузвишени господин Часка, приликом свога бављења овде у Новом Саду, приложио добротворној задрузи овој 100 фор. Извештај председнице узет је к повољном знању.

Митровачка.

Једва ако има година дана, одкад се митровачка српска добротворна женска задруга, по ново одобреним правилима обновила па већ се опажа њен обилат нов, и благотворан рад. Из припосланих штампаних правила друштвених види се, да ово друштво има исто таку племениту сврху, као и остале наше добротворне женске задруге. Из списка чланова видимо да друштво ово има једног почасног члана: Његову Светост Георгија Бранковића патријарха. Има 15 чланова оснивача са укупним прилогом од 525 фор., даље има 82 редовне чланице, и 17 подпомагајући чланова.

Желимо овој врсној задрузи најлепши успех!

БЕЛЕШКЕ.

ИЗ ШКОЛЕ

У Лесковцу се преустојила ондашња ткачка школа у школу за прераду кудеље, где ће се израђивати уже, кудељно платно и друге кудељне ствари, а учиће се и како се гаји кудеља. У Ужици ће се пак ткати лан, памук и вуна, и израђиваће се мараме, убруси, салвети чаршави, завесе и друго.

Српско пољопривредно друштво је приређивало практична предавања за учитеље из појединих грана пољске привреде, на друштвеним добрима. Сада приликом учитељске скупштине у Београду приређен је на државном добру пољопривредни курс за учитеље из винодељства, воћарства и пчеларства на коме је учествовало око 170. учитеља и учитељица. Напомињемо да је предавања из пчеларства на овом курсу држао г. Јован Живановић гимн. професор из Срем. Карловаца.

Српски просветни заводи. Да се види како су наши просветни заводи посећени износимо овде, колико се уписало ученика ове године, у

оним заводима, за које смо то могли дознати. Тако се у срп. прав. богословији уписало 88 слушалаца, у срп. вел. гимназији у Карловцима 315 ученика, у срп. вел. гимназији у Новом Саду 368 ученика, у срп. вишој девојачкој школи у Новом Саду 155 ученица.

Отворена женска гимназија. У Будимпешти је 3 октобра п. р. отворена она женска гимназија, коју смо у 8 броју нагостили. При свечаности отварања држани су говори, и сам министар просвете Влашић је говорио. У говорима се истицала потреба образовања женскиња, и то образовања потпуног, као што га и мушки добивају јер је половно образовање од велике штете. Сада је отворен I. и V. гимназијски разред, а после ће постепено да се потпуна гимназија отвори. У I. разред уписало се 54, а у V. разред 38 ученица.

РАЗНО.

Свечаности при отварању гвоздене капије. До сада су дунавске лађе пловиле само до Ор-

шаве, због тога што је тамо даље Дунав пун камених стена, те је то трговини знатно сметало. Већ од дужег времена ради се тамо, да се то стење уклони, да се начини у Дунаву канал, кроз који би могле безопасно и највеће лађе пролазити. Сада су те радње довршене и овај је канал који је од светског значаја, на најевечанији начин отворен, а отворен је у присуству трију владара.

Наш цар и краљ, румунски и српски краљ били су на свечаном отварању, не само са својим сјајним пратњама, него и са свима највећим државним великодостојницима. Најсвечанији момент је био, кад су три владара на пароброду „Фрања Јосиф“ стигла до ушћа каналског, који је био преграђен венцем од цвећа, и кад је наш цар и краљ подигао златан пехар и изговорио беседу којом је отворио канал, а румунски и српски краљ се такођер из златних пехара куцнули. У томе је уз грмљавину топова кљун од лађе раскинуо венац и ушао у канал, и краљевска лађа је прва пропловила кроз канал.

Од многих изасланства, које су се том приликом нашем цару и краљу поклониле, било је и српско свештенство из Баната које је предводио епископ вршачки Змејановић.

Његово Величанство наш цар и краљ приликом свога бављења сад у Румунији, предао је лично румунској краљици одличје за уметност и науку, што је стекла као списатељица светског гласа. Њено име у књижевности је Carmen Sylva. Краљица је прва женскиња, која то одличје добија, које за сада само неки странци имају, као што је Mommsen, Virchow, Menzel и Herzog von Broglie. Одличје то састоји се из слике Њег. Величанства, око које је венац од самих бриљаната, а тако исто и велика бриљантска машна на којој се то одличје носи.

Турски женски лист. У Цариграду излази под уредништвом Абдул-Лаки-Хамид беја под насловом „Халмара Максоне“ (женски преглед) лист за женске, на коме као што веле раде петесна Туркиња као сараднице.

УМЕТНОСТ.

Књегивица црногорска Јелена бави се са сликарском уметношћу, и постигла је у томе велики успех. Има доста њезиних израђених слика, које одају велики дар у сликању, и које

показују да је књегивица права уметница у сликању.

Г. Жарко Савић, нашој публици добро познати оперни певач у Фрајбургу у Немачкој, који је са београдским певачким друштвом концертовао у Петрограду, добио је од управе царске опере петроградске понуду за сталног члана. Г. Савић ће по истеку уговора у Немачкој прећи на петроградску оперу. Заиста редак успех!

Стеван Дескашев оперни певач, приредио је на Цетињу у новом позоришту концерт, који је добро посећен био. Певао је осим арије из „Аиде“ и из „Баковиде“ још и српске народне песме, а пратио га је на гласовиру познати вештак на виолончелу Роберт Толингер.

ИЗ ДРУШТВА,

Добротворна задруга Српкиња Новосаткиња, приредила је и ове године као и сваке године својим умрлим чланицама парастос на Малу Госпођу 8. септембра. На парастосу је био заступљен одбор задружни, а било је доста и чланица задружни.

Српска женска добротворна Задруга у Митровици приредила је на Малу Госпођу у великој дворани дома српске православне црквене општине, вечерњу забаву с игранком, у којој своје задружне благајне, и за потпомагање митровачке сиротиње. На забави тој суделовала је српска црквена певачка дружина митровачка, гђца Катица Мијићева, гђца Милица Пајићева, г. Јован Волф короуправитељ, г. Лудвиг Крипац и г. др. Каменко Суботић професор, који је на забави говорио о женском питању.

Добровољни прилози приликом забаве, „Српске женске добротворне задруге у Митровици приређене дне 8. (20.) Септембра 1896.

По ф. 5.— авр. гђа Јелисавета Секулића, Браћа Черих. По ф. 4.20. н. авр. Борђе Манигодић из Сарајева. — По ф. 3.— авр. гђа. Јелена Сретковића, Јулијана Поповића, г. Влајко Недељковић. По ф. 2.50. н. гђа Зорка Борота. По ф. 2.— авр. г. Дрид Коста Карамата професор, Др. Милош Мојић, гђа Марија пл. Новићка, Катица Адамовић, Јелисавета Стојановића, Катица Крестића, г. Сава Крстоношић, Јован Ивковић инжењер, Јован П. Месаровић, гђа Кристина Марковића, Јелена Борчак, Милан Борчак, Глиша С. Мијић, гђа Софија Багмаз рођ. Вујић, Олга Стефановићева из Шида, Александра Милутиново

вића, Јелисавета Угринов, Даница Пејновићева
По ф. 1.20. авр. г. Јозеф Инкеј, Панта Л. Јовано-
вић. Никола Ј. Поповић, Петар Јовановић посласт.
По ф. 1.40. н. Митаи Даница Казан. По ф. 1. — авр.
госп. Церјак, Јулка Надбантић, Зорка Симунови-
ћа, Никола Вујатовић из Загреба, гђа. Марија Ко-
шуткића, Марићка, Јустина Пајића, Георгевић
и Летић, Др. Каменко Суботић, Јелисавета Пан-
тића из Грка, Ана удова Јанковића, Јован Спа-
јић, Мирослав Спајић, Станковић и Шљивовачки,
Терезија Бира, Милева Стојановића, Љубица пл.
Милекића, Милева Вучанова, Павле Чалић, Пера
Бојкић, Кристина Васиљевића, Мара Јоановића,
Паулина Милића, Софија Живковићева, Др. Јо-
зеф Шолц, Душан С. Јовановић Др. Никола
Вујић, Маша Панајотовић, Марија Драгутино-

вића. По ф. — 70 н. Милутин Вражалић, Веселин
Гајић, Никола Бреберин. По ф. — 60 н. Глиша
Говорчиновић. — По ф. — 50 н. Јованка Ро-
гожарска, Милева Давидовац, Марија Филип-
овић, Марија Ник. Марића, Сава Видаковић.
По ф. — 20 н. Вучко Ђукић, Драгољуб Ребић,
Александра Василића, Ђока Живановић, Душан
Поповић шумар вежб. Мирко Ђирић, Јован Јо-
ановић грунтово., Коста Мариновић, Ана Кос-
тића, Ђока Савић, Ђока Васић, Н. Н. Душан
Радак, Јулијана пл. Тапавица. — Укупно при-
лога ф. 104.90 н. и од проданих улазница ф. 123
80 н. обоје укупно ф. 228.70 н. одбивши трошак
ф. 79 25 н. притиче чист приход од забаве
ф. 149.45 н

П Е С М Е.

ШТО ТИ ЛИЦЕ БЛИЈЕДИ . . . .

Што ти лице бл'једи мој блеђани цв'јете,
Што ти чело ведро облак туге скрива? —
Плам, што душу моју некад сагор'јева
Сад се гаси тихо сред твог ока жива . . .

Увенућеш, видим, пре своје јесени,
Захуктали удес страшном вољом лети;
Вечну тугу своју оставићеш мени
А моје спокојство собом ћеш пон'јети.

Јер ни једно сунце нема толко сјаја,
Да освјетли пустош у срца дубини
И пустош у души . . . иза твога ока
Што оста у ноћи и бескрајној тмини.

Јован А. Дучић

ЈЕСЕН.

Већ јесење сунце греје,
Слабији је негов зрак,
Лишће жути и опада,
Гле, јесењи сетни знак! —

Не чује се из шумица
Преумилних тица пој,
Све је тужно све је сетно
Ко и овај живот мој! —

Увенуло шарно цвеће,
Милих ружа нема сад, —
Још је тежи још је већи
У мом' срцу горки јад!

Умуко је у пољани
Већ тежака јасан глас,
Шум ветрића тихо збори:
„Милих дана прође час!“

САН ДЕВОЈКЕ.

Новогрчка песма, с немачког од Васка

I.

Мајчице, мајчице, моја мила,
Ноћас нешто ја сам ти уснила.
„А шта то? реци ћерчице мила,
Не бил мати сан протумачила.

II.

Видех у сву кулу поврх гора,
И на њојзи два сјајна прозора,
И два вира поред куле ове,
И браћу моју — јест, твоје синове.

III.

„Кула је војно, који те штити,
Венчане собе прозори су ти,
Радост значе двоје вира студних,
Браћа, двоје чувара ти будних.“

IV.

Ох ал је то дивно мајко мила!
Ал тешко мени! што сам уснила,
Неси ми верно протумачила.
Ох ала јасно све сам видила.

V.

У кули гледам Харона*) седог,
А прозори, ти су од гроба мог,
Сузе твоје, вири представљају,
Мртви ти синци мене чекају.

СКИДАЈ ВЕО . . .

Зашто јадиш мила дево,
Бисер сузе зашто лијеш?
Своје лепо, бајно лице
Црним велом зашто кријеш?

Скидај вео, да ти видим
Божанствену слику бајну,
Да т' прочитам веље јаде,
Твога срца свету тајну.

Риђица.

Да ти гледам чарне очи,
Које, с' ка но сунце сјају; —
Да те видим, звездо моја,
Надземаљски, — небни рају!

Скидај, скидај, те запевај
Твоју песму — мила душо!
Да би с и ја разведрио,
Кад би твоју песму слуш'о

Ст. Вл.

ПРИМЉЕНА ГЛУМА.

ЦРТА

Ане Тучекове.

— Е, где молим те, већ је осам часова прошло, а тога дерана још никако нема! Шта ли је то? Увек је до сад веома тачан бивао.

Брижна старица после ових речи наслонила се на прозор и гледала је на улицу, али никога не виде. За тим је опет одмилила до врата и прислушкивала, ну ипак се не чуше они познати јој кораци. Ваљда се тек неје какова несрећа десила? Не, мајка на таково шта и не помишља! Не зна за обичај, као што је већином у жена, да се одмах најгорега плаши и да себе узалуд мучи страховитим сликама. Она се крепко узда у бога и уверена је, да нам се ни једина влас

на глави не може без његове воље променити!

За цело, да су га пријатељи у шетњу одмамили. А можда се и у самом уредништву задржао, камо брзојави стигоше, или је иначе што год хитно?

Било, како му драго, тај ће детић извући, кад је пустити могао, да га остарела нана толико чека и да му се вечера охлади и осуши!

На послетку — ево га, његов је ход! . . . . Снегом покривен и мокар „дечко“ весело је рупио унутра у дворницу. За њим се увукла читава струја леденог ваздуха с поља.

Дошљак је одрастао човек — око четрдесет

*) Из грчке митологије име оног, који је душе умрлих превозио на чамцу преко реке Стига.

година, коса му и брада већ се почиње прогрусавати; али пред матером је и саде — крај свега тог ипак — дете. По томе би га слободно могла и прутем учити, кад не би свеудиљ тако ваљан и честит био!

— Радуј се мајчице! — викну с прага . . . међу тим је отресао зимњи огртач и руцем обрисао влажне бркове пре, него што би матер у руку пољубио. — Срдиш се, је ли, што сам тако задоцнио? Али, кад би знала какове ти радосне гласе носим . . .!

— Заиста? Но, казуј-дер, само брзо! А пре свега ходи овамо поред пећи, да се огрејеш; видим, да си озебао!

— Не можеш ни помислити, где сам се толико задржао! . . . Код управитеља. Примили су моје парче,

— Збиља? О, сине . . .!

Лице у старице закарсило се од веселости и напред се нагла, као да ће тиме боље разумети. Ово је — наравно — велика срећа. Колико ли је година, од како је чекају?! Од тада је писац оседео, а и она је са свим ослабила. Много пута, кад би се Аксентије вратио кући, клонуо је на столицу и горко уздахнуо: — Несу га прихватили!

Ну и онда на скоро опет се побуди у њему старо расположење, лати се рада, поправља и допуњује рукопис, или што сасма ново пише. То већ мајка не би умела тачно рећи, само га је мирно и пажљиво гледала, како је вредан, а на претима је ходала по соби, да га не буну.

„Списатељ“ је по кад-кад оставио, бацио перо, па сео до ње и причао јој веселе догађаје. Она се томе тако слађано смејала! После је приповедала у суседству, поносито казујући, да је од Аце чула. Све у опће, што год је он говорио и чинио, било је величанствено. Неизмерно волела је „несташка“, али то није пред њим у толикој мери показивала — шта више, кад год се трудила, да га и накара, па и мало изгрди. Бадава, углед се увек има одржати; јер би дете иначе хтело, да је паметније од матере!

Тако су они живовали већ пуних четрдесет година; толико је, од како је стара удовом остала, ну ипак се и онда по све одважно борила са свакидашњим потребама — уздала се у Бога.

Син јој се у детињству никад неје од куће удаљавао. Мати га је најлепше неговала и васпитала и он је само њу на целом свету као тако добру жену познавао. То једино лице, што

се на њега добротом и великом пријатношћу осеживало, гледао је више пута у раној младости, где му лебди над боничком постељом, по цело ноћ не спавајући, — колико ли је крати виђао те вредне руке у мучном послу, да би хлеба заслужиле!

Године су пролазиле. Ни они сами не знадоше: како? Старица је радила, Аксентије растао и учио, па онда пискарати почео, да би тиме и он што привредио, — отуда је књижевником постао и то онако, као што други н. пр. одветницима, лекарима — или чиновницима — бивају. Не беше ванреднога дара и способности у њега, али је добио службу као новинар и у дотичном уредништву спадао је међу писце средњег рода, који сачињавају просте војнике у журналистици шаблонским стилем радећи, — они су као извесни клишеји и теме; али опет не може се ништа без њих!

Наравно, да је ипак за то јадну платицу вукао, откуда једва да је могао издржавати себе и матер, а њој не би сад ни за цео свет дозволио, да се послом терети.

Имао је пријатеље, који су га волели са доброте, нежности и живахности. Он им се кад-кад и јадао.

— Покушај, да напишем какову глуму! — тако су га соколили. Данас је само позоришно дело заиста од вредности онеме, ко би хтео и пробита уживати.

Огледао је перо и у томе. Врло је тешко ишло, ну помишљао је на мајку, коју би његов успех веома обрадовао и којој би старе дане красима, угодним и слободним од сваке бриге да учини, — за тим је неодољиво тежио.

Комад му одбацили. Опет за то неје клонуо. Састављао је и даље, полагао и мучно; али увек у нади!

Аксентије Петковић не спада међу т. з. „дивље ђеније“. Не носи дуге власи, а задовољан је са светом, — не криви оцењиваче, што су га с разлогом одбили, па не вели да само од оних примају, који доцније могу њима за критичаре одређени бити — и успехе других не приписује протекцији.

Знао је, да му делати ваља, ако би што да постигне и радио је расположено и весело.

Другу женску — ван своје матере — готово да није ни познавао. По кад-када истина, падало му на памет, да би се требало женити, ну тргао се и од саме помисли, да би се тад можда од њане оделити морао; или зар да такову љубу до-

бије, која не би достојно штовала седу старицу!? А на послетку: ако узме сироту, само ће беду и невољу повећати, а богата не ће за њега ни поћи!

У осталом — и не остаје му времена за љубавника. Његово срце у четрдесетој години било је чистије и мање коснуто, него што је у гдегод момчића око двадесете.

— Кад ми се прво парче уважи — тако је говорио себи — и кад обезбеди сталност на позорници, а тиме и писцу по нешто прихода онда ћу може бити гледати, да се усрећим са ваљаном и честитом женицом, ако т. ј. већ не буде касно!... Могућно је, да не ћу ни онда!

Имао је кога волети.

На покон дошао је и до жељене мете.

Како је за столом седео с мајком и погледао на оно остарело лице, озарено срећницом, скоро да је ускликнуо, е је вредно живети и радити!

Примљену глуму почели учити и на брзо дошла је на ред за представљање.... Да велике радости, кад год је Аксентије са проба кући долазио, те о њима приповедао! Надао се, да ће успети. Овим су га храбрили и сви пријатељи, који су га често потраживали; јер су радо ишли у онај од чистоће светао и пун веселости, пријатни станак, ма да је сиромашан, — ти живахни младићи поштовали су и ценили добру и својску старицу, као да им је рођена мати.

Још две недеље.... Аца се узнемирио, па и мајчица, нарочито пак она.... већ од неколико дана тако се некако смешно осећа! Хватала ју је и несвестица, а без икаквог узрока Пре је опет ноћу скочила из постеље и отворила прозор; јер је држала, е ће се на мах угушити!

Али је за то сутра дан ипак отишла на трг, да пазари, ма да је ружно, ветровито и хладно време било. Кад се дома вратила, позли јој. Морала је лећи.

Но — ништа се неје особито, ванредно догодило! Све је сасма обично и не треба ни да нас потреса!

Дубока је њена старост, па је и слаба, Дошло јој време, кад се на пут крѣну, тихо, мирно и слободно, уздајући се у Бога... тако је и живела!

Умрла је и сахранише је.

Баш онај дан био јој погреб, кад и прва представа Аксентијева комада! Ожалошћеном,

тронутом и збуњеном писцу не паде на ум: замолити, да се приказивање одгоди. У опће од како му се наана разболела, неје ни на шта ни мислио, — тек му она беше увек у памети. Дању-ноћу седео је поред њенога кревета; верно ју је и нежно дворлио, као да је добра ћерка.

Али је не умеде избавити!

А сад му је ово, вративши се кући с гробља у празну и хладну собу, прво вече, што га је у њој остављен и усамљен провео.... Седи код прозора На њему је спустио главу на руку. Не може да плаче.... Та сузе и несуга за олакшање болова у људи!

Свега се опомиње. Кратког лежања, тренутка смрти, па и лекарија, што их је узимала. Ту је на дасци и зделица са јухом од кима, од које само три-четир очице ђкуси последњег дана у јутру.

Ну где је мајчица, камо је?

Сетио се и њених задњих речи:

— Волела бих, дете да сам видела....

Шта ли је то желела?

У том забруја вечерње звоно, оглашујући, са куле црквене седам часова. Као да му је живље обновило горко-слатке успомене тѣ материне жудње.

Сад се почиње позоришна представа. Данас је његово парче, што би мајчица тако радо гледала; али то јој се више никако не може!

Аксентије механично устаде.... узме шепир, па изиде на улицу.

Тамо на пољу цео дан је у крупним пахуљицама падао снег. Јадник се опомену, да је е тога и заклопац на ковчегу његове мајке тим прамењем покривен био.... Вејање је престало, облаци се разишли, а месец је сребрн-кастим сјајем светлио. Прави је зимњи приказ, — бео, чист и хладан.

Аца се и нехотице — без самосвести — упутио према позоришту. Густе гомиле људи журе се онамо. Нов је комад а нов и писац, те је свакако завимљиво. Вредно је отићи, па било успећа, или пада!

Сачинилац је у заносу при уласку — на степеницама предворја и то најнижој — застао и наслонио се на стуб.

Ћути и слуша оне разговоре око себе; види, како јуре и како се гурају, — веља га је топлота обузела и као да га потајна и непозната грозница хвата, вукући га за множином посетилаца.

У машти створило се тамо у загрејаном и мирисном ваздуху од цвећа и парфима — у позоришту. Ложе су пуне бајног женскиња, госпођа и госпођица, којих ти лепота и оно шаренило хаљина засењава очи.

И доле је свако место заузето. Пажња је на позорницу неисказана.

Завеса је дигнута, представља се. Оживеле су оне слике, о којима је у толиким пробдивеним ноћима сневао и у један пут захори се и — пљескање!

А тамо у мрачном куту, где, указа се остарело и набрано лице! Дрхтава рука стиште његову десницу.

— Волела бих, дете, да сам видела...

по мађарском

Аксентије се тргне и освести. Предворје са свим је празно. Оданде изнутра моћно се разлеже особен одзив, као кад се из далека слуша таласање бурнога мора.

А шта њега сад све то занима?

Испрекидан и дубок уздах, као да јеца, летну му из груди. Јасно се чује жагор и силно тапшање.

Писац обори главу, пошавши у снежну, ступену таму — и упути се у оближњу мрачну и узану улицу.

Тај га пут на гробље води. Тамо почива његова мајчица. Времешно јој и утруђено тело прву ноћ провешће у хладној и смрзнутој раци. Ако је сад посети можда ће јој одмор и санак мирнији бити; а лакша црна земља над њоме!

Ив. М. Поповић.

ЛИСТИЋИ.

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗИ.

Gimnastičke igre, vježbe za gimnastiku djetinjega tijela i duha. Napisao Ivan Tomašić. Sa 126 slika i napjevima. Zagreb. Cijena 2 f. 50 n. У овој ваљано написаној књизи налази се осим теоријског дела, у коме је истакнута важност и повест гимнастике од најстаријих времена до данас, — још и практичан део, у коме су описане свакојакe мушке и женске игре, даље игре са справама и без справа, са певањем и без певања. Јачање тела и духа детињег је и циљ васпитавању деце, коју дужност имају поглавито матере да врше, па зато ће ова књига матерама од велике користи бити. Ми је топло препоручујемо.

Српски пчелар, орган за српске пчеларе, Ср. Карловци, издање и штампа српске манастирске штампарије, бр 1. год 1.

Овако се зове лист за српске пчеларе, који је почео од 1. октобра о г. излазити под главним уредништвом Јована Живановића професора, тога српског „Берзона и Берлепша у једној особи“ као што га сасвим добро називају. Уредник је Иван Маширевић гимн. катихета који је такођер већ радио на пчеларској књижевности код нас. Да ће овај лист добро доћи не само нашим пчеларима већ и сваком, кога занима

тако интересантан живот пчелин, не треба ни да кажемо, кад видимо на листу име Јована Живановића. Овај лист би требало српске школе и све задруге и остала публика претплатом да потпомогну.

Славоспјев на прославу двјестогодишњице откада у Црној Гори непрекидно владају јуначки Господари из славама овјенчаног дома Петровића-Његоша, сијевао Ј. Сундечић. На Цетињу 1896.

У овој књизи опевана су дела владоца црногорских, начином, како то само познати наш песник Ј. Сундечић уме.

Српски Магазин, годишњи часопис за 1896. год за поуку, забаву и књижевност, издаје и уређује Дионисије Миковић игуман. Година I. У Нов Саду, штампарија Ђорђа Ивковића 1896.

Тако се зове ова народна књига која је сад скоро изашла, и која садржи у себи пуно лепих прилога разних писаца. Ту наилазимо на имена многих новијих писаца, али сретамо и Милићевића, Вида Вулећића Вукасовића, Сандића и још друге заслужне књижевнике. Осим песама и приповедака вештачких има и народних песама и приповедака, међу којима има и до сад или нештампаних или другчије прибележених. Има

де ту још путописа, животописа и историјских расправа и прилога, описаних народних обичаја, старих листина, и напослетку књижевних оцена и поуке из привреде.

Богатим и разновреним својим садржајем се ова књига сама препоручује, па зато би требало да се књига ова налази на столовима наших Српкиња, које би у њојзи нашле и лепе забаве и корисне поуке.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ

Књижарница Јована Радака у Вел. Кикинди објављује да ће за 1897. годину издати већ до сад добро познати календар „Орао“ под уредништвом Паје Марковића-Адамова уредника „Бранковог кола“.

Црни књаз са Семећа, тако ће се звати дело у драмском облику, које објављује Пера Данкулов из В. Бечкерака, а које се дело посвећује споменику покојнога глумца Тоше Јовановића. Књига ће изнети 4 табака, и коштаће 1 круну, за Србију 1 динар, а шаље се до 5. 17. октобра на адресу писца.

Уздисаји ће се звати књига песама коју издаје Новица Ј. Николић у Никшићу. Књига ће изнети 4 штампана табака и стаје само 30 новчића. У позиву на претплату обраћа се нарочито на свештенике и учитеље, да се својски заузму око скупљања претплате, коју ваља послати на Ристу Тамићића на Цетињу.

ЈАВНА ЗАХВАЛА

Његова Преузвишеност г. рим. кат. архијепископ калочки Ђорђе Часка изволео је, приликом свога бављења овде, подарити овом друштву 100. ф, пишем: сто форинти а. вр. на чему нам је част ову јавну захвалу издати.

Из седнице одбора добротворне задруге Српкиња Новосаткиња држане 5. (17.) септембра 1896.

А. Варађанин
перовођа.

Јулка Радовановићка
начелница

ЧИТУЉА

† Црногорска кнегињица Олга, умрла је у Мљеткама 9. 21. септембра. Она је била једина кћи књаза Данила I. и кнегиње Даринке, а рођена је 7. марта 1859. године на Цетињу. Од смрти свога оца становала је са својом мате-

ром увек у Мљеткама. Тело јој је пренешено на броду „Црквеница“ у Котор, а одатле на Цетиње. Мир пепелу њену!

† Софија Татић рођ. Еремић, врсна чланица и одборкиња старо бечејске добротворне задруге, преминула је 10. септембра у 66-ој години свога живота. Покојница је била са својих женских врлина опште уважена, а одранила је Српству два сина и три ћери. Нека јој је вечна успомена, и лака црна земља!

† Александер Николић протојереј, патрон срп. велике гимназије у Нов. Саду, парох у Сенти и члан бачке конзисторије преминуо је 16. септембра у 77 години свога живота у Сенти. Покојник је био прави свештеник, благ и кротак, ревностан у својој служби, веран својој цркви, коју је послужио 53 године! Заиста редак слуга олтара божјег! Са своје способности доспео је и до толиких разних почести, које дужности је све до смрти своје са једнаком љубављу и пожртвовањем обављао. Како је пак у своме месту, у Сенти, био не само код свога стада већ и код свију народности и свију вероисповести обљубљен, сведочи онај велики спровод, куда се слегло и велико и мало, да врлог покојника до вечне куће испрати. Нека је покојнику лака земља и вечна успомена!

† Мита Долга школски референт темишварске и вршачке епархије, умрло је после дужег побољевања 11. септембра у Темишвару. Био је добре нарави и дружеван човек, а служио је школи и народу преко 24 године. Лака му земља и вечан спомен!

† Веселин Поповић књижар, син Тире М. Поповића, преминуо је у најлепшем цвету своје младости, а на вељу тугу свога родитеља, у 29-ој години свога млађаног живота. Покојник је био дружеван младић, са сваким љубазан и омиљен, а послужио је често у нашим јавним стварима, особито код позоришта. Нека му је лака земља и вечна успомена!

Исправак. У прошлом броју 9. нашега листа поткрале се ове штамп. грешке. На стр. 133. у 1. реду, ступцу левом, иза речи: смрт — треба: и кад јој се... у послед. реду ист. ступ. оздоле: својто треба: својта и родбино... На стр. 135. у 3. реду ступцу десном, озгоре: глас оставила си ми... треба: си нам... у 5. реду за тим.. да те и и тако... треба: да те и тако...